

אדרת דברים אליהו

שנה כי' חסה אומר כי ס' אליהו מביאך אל ארץ טובה וגו'. כיון שצלו לארץ אחר בלחם וגו'. וא"ח עדיין לא הגיע זמן ראה נתן ס' אליהו לפניך את הארץ. לא מואמד ולא משמועם אלא מה שאחם רואים בעיניהם: עלה רש. חיד. כאשר דבר וגו': (כב) ותקרבנו אלי וגו'. עיין רש"י. השלחה אנשים. אר"ם עלובים צ"א שך בקשו להם א"ל אם הייחס צאריך ערבה ושיחה לא בקשחם כו' עכשיו אחם נכנסים לארץ טובה עאל"ו שאזון ואפרנס אחסם: את הדרך. עיין רש"י אין לך דרך שאין צה וכו' ואין לך דרך שאין צה פרשות: ואת הערים וגו'. לדע בזהה דרך את בזהם עליהם: (כד) ויפנו ויעלו ההרה. מגיד הכחוב שהליכה המרגלים צבר וכן רחב אומר לשלחי יהושע. ההרה לבו וגו' מלמד ששרת' עליה רוח שקדש: (כה) יקחו צידם חפרי וגו'. אר"ם עלובים צ"א שך נעלו צידם כאלם שטעל באישר תאנים וענבים כך נעלו צידם: (סו) ותרגו בזהליכ' וגו'. מלמד שהיו יושבים במשכנותיהם ואומרים דברים כמתלשמים שאלמד דברי נרגן כמתלשמים אבל סכין ירדה מן השמים ובקעה את כריסן שגא' (משלי כ"ו) וסם ירדו מדרי צנון ד"א ססם יושבים בחוך משכניהם וצוכין וטולין את בניה' ואומרי' להם אי לכם טעפים. למחר יהיו סורגי' חסם כו': (כח) אזה אנהו עלים וגו'. א"ל למשה אלו חצני אדם אחרים הייט שומעין דברי' הללו לא היינו מאמימין אלא מצי"א שבניט צניהם ובנחיתו צנחיהם האך לא נס' מאמימין אוחם: עם גדול. מלמד שסם גבוהים בקומה: ורב. מלמד שסם מרובים באוכלוסין וכו' אבל מ"ס הקב"ס לאברה' וסרצוית את זרעך וגו' איתו דבר בבאי: וגם צני ענקים ראשו סס. מלמד שרלו ענקים ע"ג ענקים כעמין שני לכן ענקתחו גלוה: (כט) ואמר אלכם. לא מעמתי אלא חפי הקב"ס: לא חערטון. חפני מה כי ס' אליהם הסלך גו'. מי שטעה לכס ימים במזרים וכל המים סללו. עמיד לעשות לכס ימים כשאחם נכנסים לארץ: (ל) ככל אשר עשה אחסם וגו'. אם אין אחם מאמינים להבא האמיט לשעבר:

ו א ת ח נ ו

ואתחנן (ספרי) ז"ס הכחוב חמנוים ידבר רש. שני פרנסים טובים עמדו לישראל חסה חוד. חסה אחר רבש"ע עבירה שעברתי תכחוב אחרי. שלא יאמרו בצריח שזיף חסה בחורה או שאמר דבר שלא נלטה. משל למחך שגזר על מי שיאכל פגי שביעית סיסו מחזירין אותו בקופפין. (פי' סיכיו מכריזים עליו במקום שכל העם מתכנפין סס) הלכה אסם אחס צה טובים ליקטב ואכלה וסם מחזירים אוחס בקופפין א"ל בקשס מחך המחך חריע סורחמי שלא יהיו אומרים שלמלא צה דבר נילוף או כסופים. כשסם רואים פגי שביעית חלים צטארס יודעים שצשביל כו' א"ל הקב"ס כריי כחצב שגאח' על אשר מריחם וגו'. רס"א משל למחך שמהלך וצט עמו בדרך בקרוצין (פי' מרכבס) הגיעו למקום נר וספך הקרוצין על צט נסמח עייט נקטעס ידו שצברס רגלו. כסחי' מביע לאותו מקום מחזיר שלסכ פעמים. אף כך המקום מחזיר שלסכ פעמים מי מריבס לומר כך הרבחי את חסה ואהרן ומרים וכס"א שמוטו צדי סלע שופטיסם. דוד אומר לא תכחוב סורחמי א"ל המקום. לא שוב לך כלס סיכיו בצריח אומרות צשביל שחצבו מחל לו. משל לא' שלוס מן המחך אלף כורים חטים צבסס. וסיו סכל אומרים אפסר שזס יכול לעמוד באף כורים האלו. אלא משכט המחך וכתב לו אפרסי (פי' נתן לו מדינס במשכון) פעס אחס שיגר ולא שיר כלס. נכנס המחך לציחו ועל צני ובנחיתו וסעמיין על אצן המחך. בלוחה שסס ידעו שאין צידו כלס. אף כל ספורעמיות ססיו בלוח על דוד סיו מוכפלת שני ואת ככצסס יסלס ארצנתיס ר' חגי' אומר שסס עשר. ואלף נתן סביא צה וסוכיט

אדרת דרים אליהו

והוכיחו על אחו המעשה ואמר מטמאי לה' ונתן אומר גם ה' העביר מטמאך וגו' ואומר לך לבדך מטמאי: זה הדבר ק"ו מה אלו שיכולים לחלוח במעשיהם הטובים ולא נבקשו אלא מחנת חנם מי שאינו ה' מאתק אלפי אלפים ורבי רבבות מתלמידיהם עאכ"ו שלא יבקש מהקב"ה אלא מחנת חנם: בעת ההוא. משל לבני חדינה שמבקשים מחת המלך שיטעה חדינה קלימא (פי' חפשי מן חס וארטיניות) פעם אחת היו לו ב' חויבים ונפלו לפניו ואמר הרי טעה שבקש מלפניו כך משה מבקש מלפני המקום שיכנס לארץ. כיון שראה שגפל סיחון ועוג אחר הרי טעה שבקש מלפניו שאלהם לארץ לך ואמר בעת ההוא: לאמר. כיונא צו אחר אומר וידבר משה לפני ה' לאמר ח"ל הדיעני אם אהה גואל אם לאו. כיונא צו וידבר משה אל ה' לאמר. הדיעני אם אהה מומה עליהם פרנסים אם לאו אף כאן כו': ואתמקן. אח"ל שהתפלל משה תקט"ו חפלות כחזון ואתמקן. ביאורו שהפלתו ה' כולל תקט"ו עיניים וכן משה"ל (ברכות ח' א') לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ואח"כ יתפלל. הם שני פתחים לכנס לעלמא עילאה. מעון ומכון: בעת ההוא. עת זה סוד אל גנת אגוז ירדתי. ההוא. זה אגוז שבחוכה וכן ח"ו צרכאן דלגותא כמו שאמרו בחיקויקין. סוד ח"ו צרכות הם סוד שני"ם שני"ם אים ואשתי. שבע"ה שבע"ה אים ואשתי הנאמרים צפ' גח. ומחמתל ספר דברים נאמר עשרה פעמים בעת ההוא. והאמור צפ' ואתמקן הוא העשירית. כי התפלה נכנסה במדה העשירית. והיא כוללת כל העשרה. ועיניי התפלה הם עשרה ד"ו פרזופין וששה דרגין. ועוד על ארבעה התפלל עליהן ה' בעלמא תחאה תלשה בעלמא עילאה. כש"ה לחות צועטס ה' ולבקר צביכול. ועל זה אומר אעברה נא ואתראה וגו': לאמר. כ"ל שאמר משה להקב"ה וביאורו שבקש השיבני. והם חמשה פעמים. ה'. צפ' ואתא וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל וגו'. צ'. צפ' בשלח ויעקב משה אל ה' לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וגו'. ג'. צפ' בהעלתך ויעקב משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה'. ד'. צפ' פיתחם וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרמות לכל בשר. ה'. ואתמקן אל ה' לאמר (ספרי): (כד) אדני ה'. עיין רש"י שנאמר ה' אל רחום וחנון. ואלהים מדת הדין שגא' עד האלהים יבא דבר שייסם. ואומר אלהים לא תקלל: אחה החלות וגו'. אחה התרת לי דרי בשעה שאמרת לי והוא את עמי בני ישראל אמרתי איני יכול שכבר נשבעתי ליתרו שאיני זו מאלני שגא' ויאל משה ואין הואיל אלא לשון שבועה שני ויאל שאול את העם. ד"ה אחה פתחת לי פתח במעשה עגל שגא' הרף מומי ואשמידם וכי משה תופס ה' בהקב"ה אלא פתחת לי פתח שאחפלה עליהם ועמדתי והתפללתי ושומעת וסלחת לעוונם והייתי סבור שאני עומם בתפלה והם לא התפללו עלי והלא דברים ק"ו אם תפלת היחיד על הרבים כך השמעת. תפלת הרבים על היחיד עאכ"ו: להראות את עבדך. ישראל קראו עלמם עבדים והקב"ה קראם עבדים. ואלו שקראו עלמם עבדי והקב"ה קראם עבדים. אברהם של אל נא העבר מעל עבדך וגאמר צעבור אברהם עבדי. יעקב שגא' קטנתי מכל וגו' את עבדך. וגא' ואתה עבדי יעקב. משה שגא' להראות את עבדך וגאמר משה עבדי מוח. דוד שגא' אני עבדך בן אמוך וגא' למען דוד עבדי. ישע"י שגא' וירי מוצנן לעבד לו וגא' עבדי ישעיהו. ויש שקראו עלמם עבדים והקב"ה לא קראם. שמשון שגא' אחה נחת ביד עבדך וגו' והקב"ה לא קראו. שלמה שגאמר ונתת לעבדך לב שומע והקב"ה חלוא דוד אביו שגא' למען דוד עבדי. ויש שלא קראו עלמם עבד והקב"ה קראם. איוב שגא' השמת לך אל עבדי איוב. יהושע שגאמר וימת יהושע בן נון עבד ה'. כלב שגאמר ועבדי כלב. אליקים שלאמר לעבדי אליקים. זרבלל שגא' זרבלל בן שאלחיל עבדי. דיאל שגא' שדרך מושך ועבד עו עבדוהי דאלסא חייא. נביאים הראשונים שני כי אם גלס סודו אל עבדיו הנביאים: אתה גדלך. זו ציון אב לכל גדלך שצחורה: ואת ידך החזקת. אל עשר מכות שגא' וטה ידך: אשר יעשה כמעטך. צמורים: ונצבורתך. על הים ד"ה ונצבורתך על הירדן: אדני ה'. חפשי שבקש שני דברים בעלמא עילאה ובעלמא תחאה. לך התפלל בשמי שמות הלל: אחה החלות להראות וגו'. התחיל לספר בשבחו של הקב"ה ואח"כ התפלל כמו שדרשו רח"ל צרכ'.

אדרת דברים אליהו

צג

(ברכו' ל"ב א') ומשכ ששה דברים שנעשו על דיו. את גדלך. זו קריעת ים סוף וירא ישראל את הים הגדול וגו'. ואת יד המזקה. זו יציאת מצרים שנה' כי בזמן יד הולך ה' מוצרים. אשר חי אל בשמים ובארץ. אמר על מ"ח שנה' מן השמים השמייעך את קולו לומרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש. וכן פתח הקב"ה את כל העולמות העליונים והתחתונים וראו שהוא יתברך יסודי בכלם. ה"א אשר חי אל בשמים ובארץ: אשר יעשה כמעשיך. זה נחל ארנון. אשר היה גם נגלה מעשה שמים. לקרב את הים ולהרוג אותם בין היםים: ובגורתך. זה סימון ועוב (לשון רבים) שהרג אותם בגבורות ה'. ומה שאמר קריעת ים סוף קודם י"ח. מפני שי"ח ה' טפל לקי"ם כשר"ל שבמלרי' לקה באלבע א'. ובי"ם ב' אלבעות בכל הים. לכן נא' את ואת. את גדלך ואת יד המזקה. ואת. מורה שהוא טפל. ה"ש אתה כמו שאמר אתה כהן לעולם שהוא ההתחלה שכולל כל ששה קצוות. ה"ש החלוח להראות את ששה דברים המכרים. ולכן בקש עוד על ארבעה דברים כאשר ביארנו למעלה ה"ש אעברה נא' ואראה וגו'. ואמר אתה החלוח. לפי שאר"ל אלו ה' חסה מכניסין לארץ לא גלו ישראל מוצרים. והיה בהם"ק הנבנה לעתיד. ונבנה בימיכם והיה קיים לעולם ולעולמי עולמים. רק ישראל לא זכו לכל זאת. לכן התפלל על זה. אתה החלוח לעשות פסים האלו על ידי. הלאי שחגמור כוץ על ידי: (כה) אעברה נא ואתה. אפשר שיהיה חסה מבקש דבר שכבר אמר לבלתי עברי וגו'. חסל לחך שהיה לו שני עבדים. וגזר על א' שלא לשחות יין עד שלשים יום. אמר מה גזר עלי שלשים יום. איני טועמו אפי' שנה אחת. וכל כך למה כדי לפוג את דברי רבו. גזר על שני כ' אמר אפשר איש להיות בלא יין אפי' שעה אחת כדי לתבד דברי רבו לך אמר אעברה נא וגו': הנה הטוב. הכל קראו אותו כר. אצרכם שאמר אשר יאמר היום כבר ה' יראה. ישעיו שאמר והלכו עמים דברים וגו': והלבנון זה בהמ"ק שאמר גלעד אתה לי ראש הלבנון ואומר והלבנון באריר יפול ולמה נקרא שמו לבנון שולבין עונותיהם של ישראל שנה' אם יהיו חטאים וגו': אעברה נא ואתה. בקש ד' דברים. א' במעשה והוא לעבור את הירדן. וג"ד בראיה. ואתה את הארץ. הנה הטוב הזה. והלבנון. והם כנגד שני העולמות. עולם המעשה. ועולם המחשבה. והם שני השמות שאכיר בתפלתו. וה' של אעברה. היא הרביעית ה' הפוספת שבה נכללן הכל. ואתה הוא מ"ש ואתה אל אצרכם ואל יתקו ואל יעקב וגו'. גד' פיטת המרכבה ששם שלשה ונחגלו לאצרכם יתקו ויעקב. והם סג' ראיות שהתפלל עליהם. וכן נאמר ג' פעמים ואתה במרכבה דחוקאל. ועוד נאמר שם ואתה. והיא כוללת הכל. וכן כהן נאמר ואתה. ואתה מורה על ג' ראיות. והס"א היא הרביעית שבה נכללן הכל. ה"ש צבור שור רישומא דברית. והוא סיומא דד' שמכן. ונכלל בצבור הכל. ואלה ג' מקומות שהתפלל עליהן לראותן. הם המקומות שחקי האבות יחיו להם. ואלו עבר חסה את הירדן ה' מחקים לעולמי עולמים כי הוא היה נהירו דשמשא והי' מוריד להם את בהמ"ק של מעלה כמו שיהי' לעתיד שכבר ה' ארם עלינו: (כו) ויתעבר. ר' יהושע אמר כאשר שאינה יכולה לשוח מפני עובדה: ולא שמע אלו. לא קבל תפלות: ויאמר ה' אלו רב לך וגו'. חסל לאדם שוהר. לאן הולך אל רבו להחיר לו דרו. מה עליך לשמוע דברי רבך. ד"א אמר לו דוגמא אתה עושה לדיינים שיאמרו מה חסה חכם גדול לא נחל לו פנים ועל שאמר שמשו נח המורים גזר שלא יבא לארץ. והמענין את הדן והמעוותים עאכ"ו. ומה חסה שנאמר לו רב לך. לא נמנע מלבקש. שאר בני אדם עאכ"ו. ומה חוקי' שנה' לו ט לביחך לא נמנע מלבקש רחמים שהי' דורש אפי' מרב מרה כ' שנה' ויסב מחקוהו וגו'. שאר בני אדם עאכ"ו. ד"א כהאם שאמר לחבירו. עובר פלומי על דרך פלומי: אל חוסף וגו'. מחאן אר"א בן יעקב יפה שעה אחת בתפלה יותר ממוע"ט שבשביל כל מעשיו של חסה לא נאמר לו עלה וכאן אמר לו עלה וכן אמרו (ברכות דף ל' א') העומדים בח"ל הופכים פניהם כנגד א"י שנה' והתפללו אליך דרך ארנס. ובא"י הופכים כנגד ירושלים שנה' והתפללו אל העיר הזאת ובירושלים עד בהמ"ק שנה' והתפללו אל הבית הזה. בבהמ"ק כנגד בית ק"ק שאמר והתפללו

אדרת דברים אליהו

והתפללו אל המקום הזה ונחמו כל ישראל מתפללין למקום א': ויתעבר ה' בי למענכם. כמ"ט
 ח"ל אשה אחת ילדה ששים ריבוא בנרם אחד. והוא חסה. והוא צמחית העיבור כמו שהשחם
 מחסיר את הכוכבים בלילה. קן נשמתו מחסיר ומחזיר לכל ששים ריבוא שדורו. ובגיו קיימין אלף
 טורין משיירין סניאין: למענכם. כי לולי מטאתכם היה מתקן לעולמי עולמי'. ובעבורם נענש
 בארבעה דברים כמו שאמר. וס' החלקך בי על דברכם וישבע לבחתי עברי את הירדן. ולבחתי
 בא אל הארץ הטובה. כי אחי מת בארץ הזאת. אינני עבר את הירדן. והמה נגד ארבעה
 שגגות שגג. א' בעון העגל אשר עשו הערבר רב. ונחשב עון למשה בעבור שקבלם לילך עם
 ישראל. ואף שכוונתו ה' לקרנם חמת כפייה נחשב לו לעון בעבור שלא שאל את פי ה'
 והמה הערבר רב מטאו והוא נענש בעבורם. ב' בעון המרגלים. כמ"ט ותקרבון אלי כלכם ותאמרו
 האלה אנשים וגו' ויטב צעיי הדבר. ואמר לו הקב"ה שלא לך אנשים. אבל כוונת משה היה
 רטיה באמרו בלבבו כאשר יראו האנשים את ארץ חמדה טובה ורצה. ויספרו את בגדולת
 והמחודות אשר ראו עיניהם. באזני כל ישראל. ידעו ישראל כלם ללכת אל ארצם בלבב שלם
 ונפש חפיה. ובאמת היתה שגגתו אשר לא הזכיר להאנשים החרים את הארץ הטובה. לאמר
 לכם טרם הליכתם. אוחס הדברים שאמר להם אח"כ. והוא שאמר ה' אליכם ההלך לפניכם
 הוא ילחם לכם וגו' ובמדבר אשר רחית וגו' כאשר ישא אים את צנו. ועל עון העגל נגזר עליו
 מיתה. והיה לו ג"כ חלק בעונם כמשה"ל מרות על הלוואות שמתחילה נעשים כל ישראל הפשים
 ומירות ממ"ה ובעון העגל נגזר על כולם. ובעון המרגלי' נענש בעבורם שלא לבוא לא"י כמ"ט
 גם כי החלק ה' בגללכם לאמר גם אחיה לא תבא וגו'. ובעון מי המריבה אשר רבו עם ה'.
 נענש למענם. ונאמר וכן לא באמתחם את וגו' ויקדש בם. וביאורו שישטלו הקדושים מהם. והם
 משה ואהרן והיה עונשן שלא עברו את הירדן בחיים חיים. ובעון צנות מואב בשטים. נענש
 בעטאתם שלא קינא בעלמנו כ"א ע"י פנחס. ולכן נמדד לו שגם עלמותיו לא עברו את הירדן.
 ח"ט למענכם שנענש בארבעה פשעים. ולא השיג חפטו בארבעה דברים שהזכיר כאן שחשב
 לראות ארבע מקומות דלעיל. ולע"ל יחס שוב לארבעה מדרגות נישאות. וכמ"ט (ישע"י ר"ב)
 הנה ישכיל עבדי ירום ושאל ונבה מאד. ואמר ישכיל בתחילה לבדנה. ואח"כ ג' מעלות לבד.
 וכמ"ט כאן ג' ראיות ואחת כוללת הכל. ח"ט ויאמר ה' אלי רב לך. ביאורו מה רב טוב לפון
 לך. והוא ח"ט הכתוב הנה ישכיל עבדי וגו'. ובפרשת הנה ישכיל עבדי חשב שם כמה יסורין
 שייסבל בעד ישראל עד ולפשעים יפגיע. ושי חיבות אלו האחרונים נאמר על העמיד מה שייסבל
 לעתיד בעבורם והוא שיקומו כולם בתה"מ והכל בזכותו. והוא שאמר רב לך כנגד שי חיבות
 האלו. כי עד ולפשעים יפגיע נאמר שם ר"ב חיבות כסלילים בהם ר"ב עיניים. ואמר ר"ב לך.
 כי בעת ההיא תזכה לחמשים שערים כמנין ל"ך. והוא ולפשעים יפגיע שהוא שער החמשים.
 ח"ט עלה ראש הפסגה. שהיה עליה גדולה: (כז) ושאל עיניך ימה וגו'. מזרחה כוללת ג' ארצות
 ארץ המישור וגו'. שהוא כלל שם הראשון של מעשה בראשית. שבו גנחה נשמתו של משה כמ"ט
 והוא סוד ושב צביא. שהוא חוטא של משה שנהפך לנחש ומנחש למטה. שהם ב' פעמים בגילופין
 ובגילופי גולפין: (כח) לו את יהושע וחוקה ואמנכו. להשלים אותו צה' חלקי הנשמה: כי הוא
 יעבר לפני העם הזה. צרות. והוא יחיל. נפש. כמ"ט את הארץ אשר תראה. ונאמר דור הולך
 דור בא והארץ לעולם עומדת. וג' בראשונות נהרין לתרמוק. ח"ט ואל את יהושע וחוקה ואמנכו.
 מפני שחפלתו של משה לא ה' רק בעבור לתקן את ישראל. והשיב לו הקב"ה שעל ידך יתקן
 ויבינו כאשר תלוש ליהושע ותחוקה ותחמלו. ובזה נעשה מקצת תפלתו. ולעומת מה שבקש
 לעברה. אמר ועל את יהושע. ונגד מה שבקש ואראה. השיב לו הקב"ה ושאל עיניך. והזכיר לו
 בתשובתו. ה' דברים והוא. א' עלה ראש הפסגה. ושאל עיניך ותראה לד' רוחו של ארץ הטובה.
 והם ה' חלקי הנפש: וראה בעיניך. משל לחלק שגזר על צנו שלא יכנס לבית לינה שלו.

אדרת דמים אליהו זר

ונסם לפתח הפלטרין. ומשכו ומדבר עמו. וננס לטרקן כו' כיון שצא לכנס לקיטון. (כוא חדר הפמימי החיזיו' לחל) אמר מחלן ואילך אחת אסור. כך חס' אמר רבש"ט כל עממי חייני ומסך מא"י אלא חלה סידקן. חלה חבל של חמשים אחס. ח"ל ורחס וגו'. וט אח יוסעט. אין חיי אלא זיח שחמר ויקרל חסס ליהסע בן נון ויחמר חליו לעיני כל ישראל חוק וחמץ. חוק בחורס. וחמץ בחמ"ט: כי הוא יעבר. אס הוא עובר סס עובדים ואס לאו אין עובדים: (כט) וסב בגיח. ח"ל חיי גרס לכס שסבב בגיח מעשים רעים ששטיחס בצעור. ד"ח אמר לסס רלו חמס חפלת בקסחי וגובר עלי' שלל חכנס לח"י. אבל אחס הכעסחס חרבעים סנה שחמר חרבעים סנה חקוט בדור. ולא עוד אלא גדולים שנסס חסחמים לפעור וימץ של הקב"ס פשוטס לקבל שנים. שחמר ועחס ישראל שחע אל הסקים סרי אחס חדסים וכבר וחיל לכס לסענר וק ועחס ישראל חס וגו' ואין ועחס אלא לטון חסובס. (כי כסחאדס עושס חסובס כל חס שטעס לסענר כבר מחול ועיני ס' חביטות בחסר סוה סס. חסו לטון ועחס): (ח) ועחס ישראל שחע אל הסקים. לחס נחמר ישראל לפי סח' דבר אל בני ישראל. אל בני חרבה יחק ויעקב לא נחמר. זכס יעקב חבינו שיחמר דיבור לבנו. לפי סהיס חפחד חמד וחמר חוי לי סחח חלל חממי פסולת כדרך שילל חחובות. חרבהס ילל חמנו ישמעאל. יחק ילל חמנו עשו. ואחי לא ילל חממי פסולת כדרך כו'. וכה"ח וידר יעקב וגו' וסבחי בשלס אל בית חבי מח"ל ויהי ס' לי לחללים. סיחול שמו עלי' שלל חלל חממי פסולת מחחלה עד סוף. וכה"ח ויהי בסקן ישראל וגו'. כיון שחמע יעקב קן חדעע וחמר חוי לי סחירע פסולת בבני עד שחבבשר חפי חמקוס. שחור רחובן בחסובס שחמר ויהי בני יעקב שים עשר וכלל ידוע כו'. ללחך סהיס רחובן מחענע כל ימיו על לחוחי מעסע עד שצא חסס וקבלו בחסובס שחמר יחי רחובן וגו'. וכן אחס חוולל כספטר יעקב חבינו ע"ס מן העולם. קרל לבני וכוהיחס כל ח' בפ"ע. וחזר וקרלחס כלס כחמד חמר סחח יס בלבנסס מחולקת על חיי שחמר ויהי העולם. חמרנו לו כסס סחין בלךך אלא חמד כך אין בלבונו אלא ס' חלויט ס' חמד. ועל זה חמר ויסחמו ישראל על רחס חמטס וכי כו' אלא סחודס וסיבס שלל ילל חמנו פסולת. ויס חומרים ויסחמו. שטעס רחובן חסובס. ד"ח שחמר בסחח"ו. חמר הקב"ס ליטקב סרי סהיית מחלוה כל יחיד. סיבו בנד חסחייתים וחעריבים וקורים ק"ס. מחלן חמר סקורל שחע ולא שחמיע לחחוי כו'. ישמעאל עבד פ"ו שחמר וחלל שרס וגו' שטנד ע"ז דר"ע. רסב"י חומר חרבעה דברים סיה ר"ע חורס ואין חיי חורס חחוחו דברי נרלין חדבריו. כח' שטנד ישמעאל ע"ז. ואחי חומר לא לעמן זה אלא לעמן סררח (פי' לטון חלחק דרס כמו יקומו נח סנערים ויסחקו דיוחב) וכסבחו לחלק סיה ישמעאל חומר חיי טטל ב' חלקים שחיי בכור לכן חמרה שרס גרס וגו' חדברי נרלין ייחר. כיוולל בו אחס חומר הללן ויקר ישחט וגו' דר"ע ואחי חמר חפילו חכנים להס כל נלן ויקר שטעלס חופס לון חמריך. והסיבו הקב"ס עחס חרחה סיקךך דברי חס לא ונרלין דברי ייחר. כיוולל בו אחס חומר. עבד חס יוסחי סחרות חללס על חדחח ישראל וגו'. וכלל סדברים ק"ו. חס חרבהס שלל עבד חס חללס חמד ירס אח סררן חט שטעבדים וכו'. ואחי חומר חס חרבהס שלל נטוה אלא חמיה חמח ירס אח סררן חט שלטוויט וכו'. וחס נביח חסיבס על כך כס חמר ס' על סדס חחכלל וגו' ונרלין דברי ייחר. כיוולל בו אחס חומר כס חמר ס' טס סדיבינו וטס חממיס וגו'. טס סרביני. זה י"ו בחמח סבו סוכקעס העיר. טס חממיס. זה ט' בלב סבו חרב בהמ"ק ברחשונו ובסמה ונקרל חמיסי סחול חדס חממיסי. טס ססביני. זה ג' בחסחי סבו נרבר גדל"י בן חמיקס חמי סרבו ישמעאל בן נחייס. ללחך סקסס חייחחן סל חדיקס לפיי הקב"ס חמורבן בהמ"ק. טס סעסירי. זה עשרס בנטח סל' ויהי דבר ס' חלי בטסס חסחיסיית' בחדס סעסירי בטעור לחדס לחומר בן חדס חחוב לך וגו'. ואחי חומר טס סעסירי. סוה חחחס בנטח. אלא סביסודה מחעמן על חמעסס. ובגליל על סחמועס שחמר ויהי בסחים עשרס ססס וגו' בל חלי הפליט וגו' ועסו ויס סחמועס כיוס סריפס חדברי נרלין ייחר

אדרת דברים אליהו

יוחר: (ג) עימכם הראות וגו'. הוא טעם על לא חספו כי עימכם הראות שאתם השבתם עבודה בעל פשור לבזיו וביטול ע"ז דמיתם להוסיף מה שלא נלוותם. אבל בזה כדעתם כמז"ל ויחיד כמו למידים שהוא חכשט כי זה הוא עבודהה וכזרה על כן טוב לכם ה' לא חספו על הדבר וגו': (ד) ואחס הדבקים בזה' אלהיכם חיים וגו'. רוח כאן מחסה חלקי הנפש וב' ללמין. ה' אלם האזרים ב' אלם הזמן. כח"ש כלל ימינו. ח"ש רח"ל (מכות כ"ג ב') רמ"ח מלות עשה כנגד רמ"ח אזרים. וחס"ה מל"ח עד חס"ה ימים. והס ב' ללמין האלו. ורמחין בפסוק הזה. כלכם. הוא אלם האזרים של כל האדם. היום אלם הזמן. ואחס. הוא הנפש: הדבקים. הוא הרוח. שבו הם דבוקים בשלפה הראשונה והוא בזה' אלהיכם חיים. שסס סג' הראשונה: (כח) היום הזה ראית כי ידבר אלהים את האדם ומי. ואח"כ אמר כי מי כל בשר וגו' כמיני ימי. והוא תמוה בתמילה אמרו והסכימו. היום הזה ראית וגו' את האדם ומי. ואח"כ אמרו כי מי וגו'. אבל נראה שיש ה' מדריגות באדם: אדם. בן אדם. איש. גבר. אנוס. והחשוב שמעלות הוא אדם ע"כ אמרו היום הזה ראית כי ידבר אלהים את האדם ומי. שמדרגת האדם יכול להיות שידבר הקב"ה עמו ומי כמו שאנו היום במדרגת האדם שפשיט ג' ימים פרישה מכל העניינים אבל כי מי כל בשר וגו'. מי יכול להיות פרוש כל ימיו וכשהוא בשר שהוא שפל איך יכול לסבול שידבר עמו הקב"ה ומי ע"כ אמרו קרב אחת וגו' שאתה נשאר בפרישות כל יומך כמו שאמר הקב"ה אליו ואחיה פה עמד עמדי: (כד) את כל אשר יאמר ה' וגו' ואת חדבר וגו'. הוא כפל במלת שונות וכן מה של' וידבר ה' אל חשה לאמר הוא כפל אבל הפירוש כך הוא. שהדיבור הוא הדיבור כפשוטו' ואחריה הוא להסביר וחסה רבים כבין חיבך בנח הדיבור אליו אבל ישראל לא הבינו דיבור לבד עד שחשה הסביר לפניהם לכך אמרו וידבר ה' בדבור אל חשה. לאמר. שסביר לפניהם שיבינו לכך אמרו קרב אחת ושמע את כל אשר יאמר ה' כפי שאתה חובין מדיבור של מעלה אבל לחמתו כהיום במדריגה ואת חדבר וגו' אף שאתה חדבר לנו דיבור בעלמא. ואף שלא נבין אותם אעפ"כ ושמעו ועשיתו המלות אף שלא ידענו טעם המלות ואף שכאן כתיב ושמעו ועשיתו ולעיל נאמר לפיכך שהקדמו עש' לשמיעה אבל אעפ"כ במדריג' גדולה היו שאמרו ושמעו ועשיתו ושמעו האזיו והוא הדיבור. ועשיתו. אף שלא שמענו הטעם והרי כאן הקדים שמיעה לעשייה שמדיין לא השמיע להם הטעם ואעפ"כ ועשיתו: (כה) וישמע ה' וגו' ביטיבו וגו'. דברי נחת רוח ה' לפי הקב"ה שדברו דברים האלה: (ד) ה' אלהיני. עלינו ייחד שמו ביוחר. כיוצא בו אחת אומר שלש פעמי' בשנה וגו' את פני האדן ה' אלהי ישראל. והלא כבר נאמר אל פני האדן וגו'. על ישראל ייחד שמו ביוחר. כיוצא בו שמעו עמי ואדברה וגו'. עליך ייחד שמו ביוחר:

(ה) ואהבת. עיני רש"י. שאין לך אהבה במקום יראה. ויראה במקום אהבה. אלא במדה הקב"ה. ד"א אהבהו על הצדיות כאברהם אביך דכתיב ואת הנפש אשר עשו במחן. היכול אדם להצדאות אפי' יתום ה'. אלא ללמדך שהסכים תחת כנפי השכינה: וכל נפשך. כח"ש כי עליך הורגנו וגו' ר"ש בן מנסיא אומר ובי אפשר ליהרג בכל יום אלא זו מילה. שמעון בן עזאי אומר וכל נפשך אהבהו עד מיתו הנפש: וכל חאריך. עיני רש"י. וכן איוב אמר ה' נתן וכו' לקח וגו' והוא על מדה הפורעניות. מה אשחא אומרך עורך מחויק וגו' ומה ח"ל כדבר אחת הנבלות חדברי. אחי דור המבול הים בועטים בטובה. וכשבאה עליהם הפורעניות היו מקבלים בע"כ. והלא הדברים ק"ו אם מי שבוטט בטובה נאה בפורעניו. מי שיהא נאה בטובה לא יתא נאה בפורעניות והוא שאמר לה כדבר אחת וגו'. וכן סודו ועמורה היו וכו' ועד יתא האדם שמה ביסורים יוחר מן הטובה. שבוטט אפילו הוא כל ימיו אינו נחמל לו עון שבידו ובמה נחמל לו ביסורין. ראב"י אומר את אשר יאהב ה' יוכיח וגו'. מי גרם לכן שירצה לאב אלו יסורים. רמ"א ידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש וגו'. אחת ולבך יודעים המעשים אשר עשית וביסורים שהבאתי עליך שלא כנגד מעשיך. ר"י בר יהודה אומר חביבים יסורים לפני המקום. שכבדו

אדרת דברים אליהו צה

אל חקום חל על מי שיסורים באים עליו שנאמר ה' אליך מוסרך. ר' נחן בר יוסף אומר כשם שהבדלה כרוחה לארץ כך כו' שנאמר ה' אליך מוסרך וגאומר כי ה' אליך מביאך אל ארץ טובה וגו'. רש"י אומר חביבים יסורין. ששלם מחטות נחן לישראל שאמונת העולם ומתאמין להם ולא יחטו לישראל אלא ע"י יסורין וכו'. ר' נחמיו אומר חביבים יסורים כשם שקרבנות מרעים קך יסורים מרעים. בקרבנות הוא אומר וגרלה לו לכפר עליו. ביסורים הוא אומר. והם ידע את עונם. ועוד שמרעים יותר מקרבנות. שהקרבנות צמוזמו. ויסורים בגופו. וכס"א עוד צעד עוד. וכבר הו' ר"א מולה. ויכנסו ר"ט ור"י ורז"ב ור"ע לזקרו. עונה ר"ט ואמ' חביב אחי לישראל יותר מגבלל חמה שהיא מאירה לעס"ו ואחיה צע"ה ובע"ה צ"ב. וענה ר"י ואמר חביבים יסורים יותר ממתן גשמים. שהגשמים נותנין חיים צע"ה ואחיה כו'. א"ל רז"ב ר"י רבי חביב אחי יותר מאלו ואם שכן מביאין וכו'. וענה ר"ע ואמר רבי חביבים יסורים. וא"ל ר"א לתלמידיו סוכניו. יב לו ר"א. אחר לו. אומר עקיבא. א"ל הרי הוא אומר (מ"ב כ"א) בן שנים עשר שנה משה במלכו. ומחשים ומחש שנה וחדך בירושלים. ואומר (משלי כ"ה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה. וכי עלה על דעתך שמזיקה למד תורה לכל ישראל. ולמשה צו לא למד. אלא כל תלמוד שלימדו. וכל עמל שעמל צו לא הועילו אלא יסורים. שג' (ד"ה ב' ג' ג') וידבר ה' אל משה ואל עמו ולא הקשיבו. ויאסרכו וגו' ויכעו מאד וישיבנו ירשתים לתלכותו. הא למדתו שחביבין יסורים. רמ"א הרי הוא אומר ואהבת וגו' בכל לזבך כאברהם. שג' כי ידעתיו וגו'. ובכל נפשך כולמך שקעד עלמו ע"ג המצבת. ובכל מאדך. הו' מודה לו מעקב שאמר קטנתי מכל החסדים ועתה הייתי לפני מחטות: (ו) על לזבך. ומכאן היה ר' יאשיבו אומר נדך להסביע את יגרו. שדך אחי מולא בכל הדייקים. באברהם. הוא אומר הרמותי יד וגו'. צבעו. וגאלחך אנכי מי ה'. בדה. הוא אומר (ס"א כ"ו) ויאמר מי ה' כי אם ה' יגפט לו וגו'. בחליטע. הוא אומר (מ"ב ב') מי ה' אשר עמדתי לפניו וגו': (ז) ושנתת. עיין רש"י. וכס"א אחר להכחיה אחי את. ואומר קשרם על לזבך ואומר הדיך שטיים ואומר כחלים ביד גבור וגו' ואומר אשרי הבגד אשר מלא את אשפתו וגו'. ד"א ושנתת. אלו צשיטן. ואין קדש לו והיה כי יביאך צשיטן. ואין עשרת הדברות צשיטן: ודברת צם. עיין רש"י. שלא יסיח משאך ומחךך אלא בהם שלא תתערב בהם דברים אחרים ושלא תאמר למדתי חכמת ישראל. אלקי ולאחור חכמת האומות ח"ל ללכת בהם. ולא לפטור מחובם. וכס"א יהיו לך לזבך ואין אר אחך. צההסלך חמה אורך. צע"ה. צשכךך תשומר עליך. צשעת מוחס. והקייטת לימות החשיה. היא תשימך. לע"ה צ"ב: ובשכבך כו'. וכבר היה ר' ישמעאל חוטב הדרס ורז"ב צקוף בגיע זמן ק"ש חקף ר"י והיטס ר"א א"ל ר"י מה זה אלעזר א"ל ישמעאל אומרים לאחד חפתי מה זקף מגדל א"ל יהא כגד המסמיחים (כ"ה ג' רש"י. והרש"א צארבע שיטות מומק מלה יהא ופי' שלכן מגדלו יומר מן הטורך כגד המסמיחים גם פלח הזקן והוא מגדלו להוליא מלבן של לזוקים) אחי עשית כדברי צ"ש ואמי עשיתי כדברי צ"ה. ד"א שלא יקבע הדבר חובה צ"ש אומרים צערב כל אדם יטו וכו'. (ח) וקשרתם. אלו בקשירה ואין ויאמר ועשרת הדברות בקשירה. אבל קדש והיה כי יביאך בקשירה: וקשרתם לאות וגו' כדך א' של ארבע טוטפות. וטוטפות הוא ארבע. או נעשה ד' כיסים של ד' טוטפות ח"ל וקשרתם לאות וגו' כים א' וכי: על ידך. בגובה של יד. או אינו אלא ידך ממש. הואיל ואמרת תורה חן חפילין על הראש וכן חפילין על סד מה חפילין של ראש בגובה וכו'. ר"א אומר הואיל וכחבי לך לאות ולא לאחרים לאות. ר' ימק אומר הואיל וכחבי והיו הדברים האלה על לזבך. דבר ששכעד לזבך. (ומתוח ד' ל"ז) ד"א על ידך. זה שומאל. או אינו אלא של ימיון. אשפ"י שאין ראוה לדבר זכר לדבר. יהא למד השלמה וימינה לסלמות וגו' הא למדת שאין יד אלא שומאל. ר' נחן אומר וקשרתם וכחבתם. מה כחביב בימיון אף קשירס בימיון. ר"א מניטו שאף ימיון נקרא יד שגא' וירא יוסף כי יתח וגו'. ומת"ל יד לכביא בגידם סיחא טחן בימיון: וקשרתם וגו'. והיו לטוטפת וגו'. אל

אדרת דרים אליהו

יד צד ושל ראש בראש. מכאן אמרו של די תחילה בנתיבה. ושל ראש תחלה בחליה: צין עיניך. בגובה של ראש. או אינו אלא כחשמו. הואיל ואמרה תורה חן תפילין צד וכן תפילין בראש. מה יד חוקים שהוא ראוי ליטמא בנגעים. אף בראש חוקים וכו': (ט) וכחצתם. כתב שלם. מכאן אמרו כתב לאלפין עיימן ולעיימן אלפין. לביתן כפין. ולכפין כו'. לגמולין לדיין. ללדיין כו'. כתבה שלא כדין. או שכתבה כסירה וכו'. הרי אלו יגנחו: וכחצתם. שומע אני ע"ג אברים ואמר כאן כתב ונאמר להלן כתב. מה כתב האומר להלן על הספר וצדיו אף כאן וכו' ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויאמר להם ברוך תפיו יקרא אלי וגו' ואני כתב על הספר צדיו: על מחות ביתך ובשעריך. שומע אני שתי מחות ת"ל צדיה מחות. אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט דר"י ורי"א אינו לרדך כה"א ולקחו מן הדם ונתנו וגו' זה צנה אב כ"ח שנאמר מחות א' עד שיפירוט לך שתי מחות: ביתך על ימין ובנימס. או אינו אלא בנימס ת"ל ביתך דרך ביאתך: ובשעריך. שומע אני שערי בתים והולכים ורפת ומתנן ובית הבקר וכו' ת"ל ביתך. מה ביתך חוקים כבוד וכו'. יכול שאני מרבה את בית השכות והעורות ת"ל ביתך מה ביתך חול אף כל שהוא חול. מכאן אמרו הלשכות הפחיתות לקדש חובן קודש וכו': חביצין ישראל שסיבצן הקב"ה בתורת. תפילין בראש ובזרוע מחה פתחיהם. לית על ד' נפוח כסותך. ועליהם אמר דוד שבע ציוס הללתיך וכנס למרחץ כו'. משל לחך שאמר לאשתי. החקשתי בכל תכשיטך כדי שתהא רטיה לי. כך אמר הקב"ה לישראל הו מטיינים צמטת כדי שתהיו רטיס לפי וכה"א יפה את רעיתי כהרבה. יפה את. שאת רטיס לי:

ע ק ב

חדה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם. מפני שישראל אמרו תשמעו ועשיתו לכן אמר עקב תשמעון. זה לימוד החורה. ושמרתם. זו המשנה לחזור ולשטת תמיד. ועשיתם. זה המעשה. כי בחמילה לרדך לשמוע ואח"כ לחזור תמיד לבחתי יסכה ואח"כ לעשות כל דבר בעתו. תולת צפסס וסוכס וולוב ואחריו צסוכות וכו'אל: כחיב צסוף פ' ואחמקן וידעת כי ס' אלהיך הוא האלהים וגו' שמר הצרית והמסד להביו וגו' ושמרת את המטה ואת המקיס וגו' והיס עקב תשמעון וגו' כי פן יאמר צלצבו מה לי לשמור את המטה הלא אבי שמר דרך ה' וכו' ישלם לבניו עד אלק דור אבל כבר פי' הקדמונים שמר הצרית והמסד כמו ואביו שמר את הדבר אם צנו אינו הולך בצרכי אביו. הקב"ה שומר לקיים צריתו לכדו ואם גם נכדו אינו זכאי שומר לדור רביעו וכן עד אלק דור. חכו אומרו והיס עקב תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם וגו' ושמר ס' אלהיך לך וגו' ולא ינטרך לשמור לצנך כיון שחביב ראוי לקבל המסד כמו שילולאי מוצים קיים את המסד שהצטיח לאצברסם גם שלא היס ראויס לניסיס גדוליס כאלה רק למען הקיס את צריתו אשר נשבע לאצבחיסם. אבל דורות שלפניהם לא היס ראויס כלל לכן לא זכר להם צרית אצותם ושמר את הצרית ואת המסד עד יולאי מוצים שהיו זכאליס וירף עמהם זכות אצותם: והיס עקב תשמעון את המשפטים האלה. ולמעלה משב עוד שיש ושמרת את המטה ואת המקיס כי ידוע שהס כלל כל השלמות כמו שבארטו צמשלי חוקיס גנד שמיס והשפטיס גנד ארן ומולת גנד האדם. וכאן משב תחילה משפטיס כי להם משפט הצבורה כמו שהחמיל במשפטיס תחילה שגא' ואלה המשפטים ואח"כ משב כאן מטעם כה"א כל המטה וגו'. ובפ' ראש אמר אלה המקיס וגו': (יג) ואסבך וברכך וגו'. משב כאן עשרה צריות. א' ואסבך. ב' וברכך. ג' וסרכך. ד' וברך פרי צעקך. ה' ופרי אדמתך ו' דגך. ז' ותישרך. ח' ויארך. ט' שגר אלפיק. י' וששמרת לאךך. וכל מוספר עשרה סס נחלקיס לשלס. ושבס.

אדרת דברים אליהו

והשבעה המה וכללים בארבעה כמו שחראה בסוכות יש עשרה מנחה. שלם דפנות בסוכה. שלם
 דסוכים שני ערבות לולב אחד אחריו אחד הם עשרה. והמה וחלקים לשלם ושבעה סוכה צפוי
 עננה ג'. ושבעה בלילם והשבעה וכללים בארבעה מנינים של לולב. והשלם דפנות של סוכה הם
 למחמה חשם פורעניות מרם ומחורב ומחורב. חפני שבחמת ברד אחר אתי שלם און כל חגפתי.
 והלא הרבה שלומים להקב"ה אבל בצרד היו שלם לטעיל וסם רוח ואם ומים. ח"ס ח"ל מי
 שפרע מדור המבול ומדור הפלגה ומאנשי סדום וממנרים צים. מדור המבול פרע צמים. ומדור
 הפלגה ברומ של ויפן ה' אוחם ומאנשי סדום באם וגפירתי. ובמלרים פרע בכל שלם אלה במחמת
 ברד. של ואם מחלקמת בחוק הצרד הם אש ומים. וגאמר וי' נתן קלת וברד. קולות הוא מאויר
 כ"ס בספר יצירה ולכן אמר במחמת ברד את כל חגפתי והמה שלם לגיועתי של הקב"ה ומי
 שאינו עומד בדיבורו כולל בג' כי הדיבור הוא מורכב משלם אלה אש ומים ואויר ולכן יצוא עליו
 שלם פורעניות אלו. והישוב בסוכה יולל משלם פורעניות אלו כי מרם הוא רוח. מחורב הוא
 מרם השמש והאש. ומטר הוא מים. וכן כלל כאן עשרה ברמות בשלם ושבעה. ואהבך וברך
 והרבך. הם שלם עד מחמה בינה ועת. וכעד נפש רוח ושמה. ואח"כ חשב שבעה והמה
 וכללים בארבעה דל"ס. וברך פרי בטון הוא המדבר. שגר אליך ועשחת לאך. זה הסי.
 דגך ותירטך ויברך זה הנימח. ופרי אדמתך זה הדומם: (יד ברך תהיה מכל העמים.
 יוחר מכל העמים חפילו בצרכת הארץ שהיא חמת המלית ציך את ישראל שהיו מושפטים
 יוחר מכל האומות שהמה חמת ממשלת המערכה: (טו) והסיר ה' מורך כל חלי וכל מדוי. כי
 נמלא שני מיני יסורים לא ראי זה כראי זה הטפל לחשב אין כואב לו סום אבר פרטי אבל
 חגבורת המחלה נתפשט בכל האיברים. והשני הוא אשר יש לו כאב באבר אחד ושאר איבריו
 צריאים ואמר והסיר ה' מורך שניהם. כל חלי. וכל מדוי: (טז) ואכלת את כל העמים. הוא
 צרכה וגם גיווי: ולא תעבד את אלהים כי מוקש הוא לך. וקשה הלא הוא עבירה ולמה אמר
 מוקש. ופירושו בלבד שהיא עבירה אם תעבד את אלהים בעבור השפעתם. דע כי גם מוקש
 הוא לך כי הוא השטן הוא יס"ר הוא חס"ו יורד ומסטיין עולה ומקורב ויורד עמו בניהול
 ונוקם ומנוי: (יז) כי תאמר בלבבך. כל אמירה הוא בלבד: רצים הגוים האלה ולמטה כתוב
 ושל וגו' הגוים האלה. שאל הוא קשה ואלה יוחר קשה. אל הוא דין למעלה. ואלה הוא למטה
 והוא דין יוחר קשה וכעד זה אחר זכור חזק וכעד דין למעלה ונגד דין למטה: (יט) המחמת
 הגדולה וגו' והאחת והמפחים והיד החזקה והזרע הטובה. החסות. הוא נסים שעשה לישראל
 שישלו מכל המכות וצפרט ומחמת ערוב: והאחת. הוא שיאמר מה שיהיה לעמיד כח"ס (ישעיה
 ח"א כ"ג) הגידו האותיות לאחור וגו'. והמפחים. הוא שיעי הטבע: והיד החזקה. שהכרית
 את פרעם לשלם. על כרמו. והזרע הטובה. בהתגלית: ובפרשת ואחמן צפסוק או הכסף
 וגו' כתוב ג"כ ה' דברים במסות וגו' וכתוב עוד שני דברים במלחמה ובמוראים גדולים. ומלחמה
 שללם ה' בים כח"ס ה' ילם לם. ובמוראים גדולים. זו גילוי שכינה צים ובמנרים. וכאן
 מדגם שני דברים אלו והטעם שאמ' הכתוב כאן קן יעשה לכל העמים והוא כיבוש א"י וב' דברים
 הללו מלחמה וגילוי שכינה לא יהיו עוד כמו בימיאל חנרים ואמר כעד זה וגם את הרעה
 ישלם הוא כעד מלחמה אך ע"י שליח. אל גדול ונורא כעד מוראים גדולים: (כ) וגם את
 הרעה. שני לרעות היו אחת של חמה ואחת של יבושע. של חמה לא עברה את הירדן ושל יבושע
 עברה הירדן ושני לרעות היו משמעות כמו שאמר הכתוב השארים והנסחרים שהשארים הם
 שברחו מפני המלחמה וישבו בצמים בהתגלית חמה היה לרעה של חמה משמעות שזרקם ארם
 כי וכעד הנסחרים שמונו את ענאם אה שימשה של יבושע שחפשה אותם ולך אחר וגם את
 הרעה כעד שני לרעות: (כב) וישל ה' אליך וגו' מעט מעט שיש שבעה סיכולות הטומאה
 וכעד זה אחר ז' דברים. א'. מעט. ב'. מעט. ג'. ותנסה ה' אליך. ד'. והמם. ה'. ותן
 מלכיסם. ו'. והאבדה את שמם. ז'. לא יתיצב אים. והשבעות היא בלא. צפסוק הראשון
 לחמת

אדרת דברים אליהו

דחמלה עקב חשב שני ברכות והמר ה' אליהך לך את ברכותי ואת החסד. ונפסוק השני חשב עשרה ברכות. והסבך. וברכך. וברכך. וברך פרי בטןך. ופרי אדמתךך. דגךך. ומירסךך. ויחבךך. שגר אלפיךך. ועשחרתךך לאלךך. ונפסוק ג' חשב מחשה ברכות. א'. ברוך חסיה מכל העמים. לא יהיה בך עקר ועקרה הם שמים. ובנבחרךך גם כן לא יהיה עקר ועקרה הרי מחשה. והיא ה' אחרונה. שמים שנפסוק ראשון ומחשה שנפסוק שלישי הם שנבעה. מחשה ושמים. כנגד שמים ושמי השמים וה' רקיעים וכן שנבעה נרות הטבת חמש נרות ושמי נרות וכן בארעית וג"ע. ובניבסם כתיב לעלוקה שתי בנות כז הז מחשה ושמים כי שאלו ואבדון הם מדרגה החמורה והשבעה כחות בג"ע הם ג"כ מחשה ושמים כמו שביארנו פ' דברים בפסוק ברכה אחכם והגכם היום. ובפסוק ד' וה' חשב ששה ברכות. א'. כל חלי. ב'. וכל מדוי. ג'. ונחנס בכל שואיךך. ד'. ואכלת. ה'. לא תמוס. שהיא ג"כ ברכה שיאבדו שואיךך. ו'. ולא תעבד. והיא ברכה גדולה שלא יעבדו ע"ו והשסה. חלה כלולין בתלת כמו ברכה כהנים ומה שחושב כאן י"ד ברכות ועוד ה'. ועוד וי"ו. היינו יו"ד ברכות כנגד אות ראשון וה' ברכות כנגד אות שני וי"ו ברכות כנגד אות שלישי ואות אחרונה נכלל בד"ו פרטופים ומשב כאן בני חיי ומחויי ברוך חסיה כנגד בני. שנאמר לא יהיה בך עקר ועקרה. והסיר ה' מורך כל חלי כנגד חיי. ואכלת את כל העמים כנגד מחויי. וכאשר עשה בנזירים שחכם בכורי אדם ובכורי בהמה ועשה באלהיסים שפטו כנגד זה אמו' כאן ואכלת את כל העמו' שתאכל בהמחם ורכושם והוא בכורי בהמה. לא תמוס עיקר עליהם. על עמנס נגד בכורי אדם. ולא תעבד את אלהיסים. נגד ובאלהיסים עשה שפטו: ואמר כי תאמר בלבבך כי המחשבה שנלב אין ברשות האדם להטותה אמר תרופה לה זכור תזכור ג"כ במחשבה את אשר עשה וגו': (א) כל המטה. אמרו בספרי שיעשו כל המטה בשלימות. ולמעלה נאמר שמיטה והוא לימוד שגא' עקב השמעון. ועשה אמר השמרון לעשות. ושמיטה היא לחזור שיהי' תלמודו זידו. ולעשות. היא עשיית המטה בפועל. ואמר השמרון לעשות. שיחזרו ע"מ לעשות. ואמר למען תחיון. כי עיקר קיום המטה חלי בארץ רק עתה מחוייב כל אדם לשנות ולדע עשיית המטה אשר יטרך לעשותם כשיבוא לארץ וה"ה מה לו לחזור כל הימים. כאשר נבוא לא"י או נחזור לעשות על זה אמר למען תחיון בזכות שתחזרו ותלמדו בח"ל. ורביחם. תפרו ותרבו בזכות התורה. וירשחם את הארץ. בזכותה. ולביאת הארץ לרך ג' דברים. א' הכנה לנאת מח"ל. ב' הדרך אשר ילך. ג' הביאה לא"י וכנגדן אמר למען תחיון ורביחם בשביל הכנה לנאת. ובאחם. כנגד הדרך. וירשחם. כנגד הביאה: (ב) חכרת וגו'. רוח שהולכים במטה שנכתב עליו שם המפורש ורוח על מדרגת חשה שראש באספקלריא המחירה והוא שם של י"ב ואספקלרי' שאינה תאורה הוא שם כ"ו: למען ענתך למען ענתך כנגד הרשעים להכניע ירם. למען ענתך כנגד הבינונים. לרעה את וגו'. כנגד הדקיקים להוליא טובם מלכם אל הפועל לפני עין כל: השמרת מלכותי. הוא קאי על כל הג'. על הבינונים דרך נסיון. והדקיקים להוליא אל הפועל. והרשעים להכניעם: (ג) ויעקך. כנגד לענותך. וירעבך. כנגד לענותך כי הנסיון בכל יום הילכו בחורתי אס לא: ויאכלך את המן וגו' למען הודיעך וגו' כנגד לרעה את אשר בלבבך: (ד) שמלחך וגו'. כנגד שלשה מחנות בזכות שלשת הרועים חשה וההרן ומרים. שמלחך לא בלחה. כנגד הבאר שאמרו במדרש שהבאר היה מלחמה גופם שלא היה מעלה זיע ולא בלח' שמלחם. ורגלך לא בנקס. הוא העין שני' ואשא אחכם על כנפי נשרים. ויאכלך את המן. הוא המן: (ה) וידעת עם וגו' כי כאשר ייסר איש את בנו. לא על דה הנקמה רק מאהבה: (ו) ותמרת את מועת ה' אליהך. ואמ"כ ללכת בדרכיו דר"ל שהיו להם ספרי בריותה לאלפים וצירותאמי אמרו בוא בשלום רבי ותלמדי. רבי בחכמה ותלמדי ביראה שהיה לומר אלנו דרכי יראה ואמ"כ ויראה אתו היא מעלה עליהם ונעבור זה חזרו לשבעה דברים: (ז) כי ה' אליהך מניאך אל ארץ טובה. אירע טוב יפה נוף חקלים

אדרת דברים אליהו

אקלים חמוג משום כל הארץ סיפק מ"ש המרגלים שהולילו דבש רעה ומה היא הרעה ארץ אכלת יושביה חוירה רעה: ארץ נחלי מים וגו'. הוא משובח ביסוד המים כחש"ה אחת בקעת מעין וגמל וגו' נהרות איתן ומשך כאן ג' אלו. נחלי מים. עינית. הם מעין. וכתבת. הם נהרות הסולכים מן החום ומשך כאן חמשה דברים ארץ חטה וגו' ואמ"כ שני דברים ארץ זית שמן הדבש כמו בהטבת ה' נרות ושפי נרות בפ"ע: (ח) ארץ חטה ושערה וגו'. המה מיני מזון. ארץ זית שמן הדבש. היא מורכבת מחכילה ושחיה: (ט) ארץ אשר לא במסבנת וגו'. הם שאר דברים כולל כל מיני בעלי חיים בקר ולאן וכו'. ארץ אשר אבניה. היא שבת הארץ ביסוד העפר וארץ טובה משובחת גם באוירה. וגם חשב כאן מעלת דמ"מ. ארץ אשר אבניה. הוא מעלת הדומם. ארץ אשר לא במסבנת. כוונתי שיכל פתו עם דבר בהמה ועיף והוא מעלת הוי' ארץ חטה ושערה. הוא מעלת העומח. ואכלת ושבעת וברכת. זה המדבר. כח"ש (ישעיה ח') טוב הארץ תאכלו וכה האדם אוכל את המאכל ואם לאו חרב תאכלו. המאכל אוכל אותו ומפסידו. וברכס שיאכלו טוב הארץ ושבעו: וברכת את ה' אלהיך. שחבלי בטוב ימיכם עד שיבטו שפתויכם מלומר די וכל מספר ימי חייכם תברכו את ה' אלהיכם: (יב) כן תאכל ושבעת ובתים וגו'. הוא כנגד מה שאמר הכתוב שנות עבית כשית לפי שמלקי האדם הם ארבעה. עלמות ובשר ועור וגידין והם שבעה כי עלמות ומוח שנתוכס הם שנים. דבר דם שנתוכו הם ג"כ שנים. גידים ורוח הדופק הם ששה. ועור הרי שבעה. וכנגד זה אמר שנות. בעלמות כי עולם הסומך והמות הם בעלמות. עבית בדבר וגידין עד שישומו פימה עלי כסל. כשית. בעור: וכן כאן תאכל ושבעת. צמות וגידין. ובתים טובים חבנה. הם העלמו' שהם בנין של אדם. ובקרק ולאקד. בקר הוא למריסה ולאכילה. ולאן לגיזה למצוה. ולחלב לשחיה. והוא מרבה דם ובשר עבטיט. וכסף חשב ירבה לך. הוא מחזיק את הרוח שבגידין וצא החוה והרין אה מחמת הרוח: וכל אשר לך ירבה. הוא כנגד העור שהוא כלל כל האדם המכסה את כלו וכנגד זה אמר וכל אשר לך ירבה וכנגד זה חשב שבעה שלמות שלהם כח"ש צוהר חדש מ"ט בנין דכנסת ישראל בשבעה השלמות ובשבעה החפנימות בשבעה סליקת ובשבעה נחת וסם שבעה דברים. א'. המויליך מארץ חזרים. ב'. במדבר הגדול. ג'. והגורל. ד'. נחש שרק ועקרב. ה' ומחוק. הוא מחוק למח גם אם יש שם מים אינה מחוק למח ולמחה למטר השמים. ו'. אשר אין חיים. ז'. המויליך לך מים וגו'. ומשך שלשה מחנות המויליך במדבר. על ענני כבוד. המויליך לך מים. היא הבאר. המאכלך מן. הוא המן. למען ענתך. ולמען נסחך. כנגד יעקב. וירעבך. לביטבך. באחריתך. כנגד למען הדיעך וגו': כמי ועלם ידי. כח היא העמל והיגיעה. ועולם יד. הם העבודה רבה בקר ולאן ומילי: (יח) אשר נשבע לאבותיך כיום הזה. הרב אברבנאל פי' כמו שלא חוכל לומר היום הזה שכתך ועולם יד עשה לך את גו' כן לא חוכל לאמר זאת לדורות ולפי פירושו הכתוב מוסרם וי"ל כי כיום הזה קאי על השבעה כח"ש לא צדקתך ובישר לבבך רק למען השבעה אשר נשבע לאבותיך כי אין לך זכות בעלמך והוא כיום הזה פי' כמו שאמח רואה בעלמך היום הזה:

ראה

ראה. אמר בלשון יחיד: לפיכס. לשון רבים כמו בעשרת הדברות נאמר בלשון יחיד ובפרשת קדשים אמר בלשון רבים לא תחמשו וכיוצא. מפני שבהר סיני היו כולם באגודה אחת כאיש אחד אמר בל' יחיד וכן כאן אמר לשון יחיד אל כלל ישראל וכן לפיכס פי' לכל אחד ואחד נתן את הבחירה שלא יהיה אמרי רבים לרעות וכן נאמר הבחירה ניתן לרבים לכן אמר לפיכס לכל

אדרת דברים אליהו

לכל אחד ואחד: נתן. במחנה שהקב"ה מסלק מומת ואמרו (בברכות ל"ב ע"ג מגילת כ"ט ע"א מדס י"ז ע"ב) ככל בידי שמים חן ומראה שמים. ושמה תאמרו שבחירה ניתן לאדם צימזם בחירותו אבל לא אחד שהורגל במעלליו הקשים לכן אמר היום בכל יום ויום הרשות נתונה ובבחירה בידו ליקך בדרך טובים. ואמר ברכה וקללה. ולא אמר טוב ורע. כי נמצא דמיון ורע לו רשע וטוב לו. לכן אמר ברכה וקללה. כי הברכה לא תגיע חייבך רק החלילה הוא טוב כמו שחללו יעקב בדרך את אפרים וידנו לרב בקרב הארץ ולא נתברו חייבך. ולכן בחלוקת הארץ אמרו בני יוסף אל יבושע חדוד נתחה לי נחלה גורל א' וחבל א' ואני עם רב עד אשר עד כה ברכני ה'. ובכל הפקודים לא מנאלו שהיו מספר פקודיו יותר מכל השבטים. ועוד הלא אמר לרב חרבה נחלתי. ור"ל חרע מחסום טפלא (ב"ב קי"ח ע"א) ופי' רש"י דמוק אמנם נראה כי ברכה יעקב היה וידנו לרוב בקרב הארץ על זמן כניסתן לארץ. ובזמן שבנה שנים שבכשו. ונתברו דגיו הים לרוב. לכן אמר עד אשר עד כה ברכני ה'. ביאורו עד אשר נבנה הארץ. ופי' זה לא נמאלו בפקודיו יותר משאריו השבטים כאשר נפקדו ובערבות מואב כי לא הל ברכה יעקב עד שבאו לארץ וכיון שבכשו לארץ זמח הברכה נתברו דגיו הים שאין מספר לחולותם ומפני זה הסיים יבושע עלה לך הבערה וברחה לך. ופירושו ר"ל מחסום טפלא או מחסום עין ברע כי מי שמע באת בפעם אחת ויולדו להם בנים ונטות עד כי מדל לספור. וכן כל הברכות לא נתקיימו חיד. לכן אמר ב' ברכה: (כ) את הברכה. אלל הברכה אמר אשר תשמעו אל מלח ה' וגו'. ואלל הקללה אמר אם לא תשמעו. וכוונתו שישמעו דוקא לכן אמר אשר תשמעו משמע חובה: (כח) והקללה אם לא תשמעו. לשון אפשר אם יהיה ח"ו שלא ישמעו. ובספרי דרש כן והביא פסוק אם בחקתי חלבו וכו' ט"ם וי"ל אם לא תשמעו: את הברכה והקללה. ר"ל דרשו (ב"ב פ"ח ב') ואמר ר' לוי בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו הקב"ה בדרך את ישראל בעשרים ושתי' מאס בחקותי ועד קוממיות וקלן בשמונה מואס לא תשמעו עד ואת חקתי געלה נפסס. ומטה רבית ברכס בשמונה מוהיה אם שמוע עד לעבדם וקלן בעשרים ושתיס מוהיה אם לא תשמע עד ואין קנה. לכן רוח להם כאלו כאלו ישמעו את מלחתי יתן להם ברכה ה' המרובה בעשרים ושתיס אוחיות מוא' ועד ח"ו חבו את הברכה. וכאשר לא ישמעו יביא עליהם קללות המרובה בעשרים ושתיס מוהיה עד ואין קנה מוה"ו עד ה"א חבו והקללה אם לא וגו'. וסרתם מן הדרך וגו' ללכת אחרי אלהים אחרים. ביאורו כיון שהסורו מעט מן הדרך סופכם שחלבו אחרי אלהים אחרים. כש"ה וסרתם ועבדתם אלהי' אחרים. ובגביא שקר אמר כי דבר סרה וגו' להדימך מן הדרך ואמרו ר"ל דוקא בע"ז שאפי' אמר לקיים חקתך ולעקור חקתך אבל בשאר מלח עד שיעקור כולו (סנסדרין י' ע"א) ולמדו ג"ש זאמר כאלו מן הדרך. ונאמר בראש הפרשה וסרתם מן הדרך וגו' ללכת אחרי אלהי' מה לבן ע"ז אף כאלו בגביא שקר ע"ז: מן הדרך. אפי' חקתך הדרך אבל בשאר עבירות לא יומח הנהיה עד שיעקור כולו: אשר אנוי מוהיה אחתס היום ללכת אחרי אלהים אחרים. אמרו בספרי חכאן כל המודה בע"ז כאלו כופר בכל החורה כולם מפני שאמר אשר אנוי מלח וגו' וסמך ללכת אחרי אלהים אחרים' שהכופר בע"ז כאלו מודה בכל החור' כלה וכן כל המודה כו'. ואמר אשר לא ידעתם. בתחלה יעבדו אילולים אשר ידעו ואח"כ יתגבר ה"ס"ר עליהן עד שיעבדו אילולים אשר לא ידעו: (כט) ויהי כי יביאך ה' אלהיך. אמרו בספרי אין ויהי אלא חיד. צימזם ראשון שבערו את הידן הלכו שמים מיל להר גרימס ונשאו עמהם את האבנים וכיון שבאו שמה אמרו את הברכו' ואת הקללו' ובנו את המזבח וסדו אוחו בסיד וכחבו כל החורה בשבעי' לשון וקפלו את האבני' והקריבו עולות ושלמים ואכלו וברכו ברכת המזון ובגמרא (סוטה ל"ז ע"א) נמצא ט"ם וברכו וקללו. כי הברכות והקללו' היו קודם המזבח והקרבנות הקרבנות. וי"ל וברכו פי' ברכת המזון. לכן אמרו וברכו כי יבושע חייבך להם ברכה הארץ באותו היום. וקפלו את האבנים ונטלו ונצלו ולנו במקומם וכן הוא אומר צפ' כי תבוא ויהי ביום אשר תעבדו את הדרך

אדרת דברים אליהו

הירדן וגו' ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל. פי' שכלים עמדו למטה בין הסרים האלו ושסה שצטים עמדו על הר גריזים. ושסה שצטים עמדו על הר עיבל ושכרע כלים לאמר את הברכות הפכו פניהם כלפי הר גריזים. ועל הקללות הפכו פניהם כלפי הר עיבל: ונתתה את הברכה על הר גריזים. אמרו בספרי ובי מה בא הכחוב ללמדך שהברכה על הר גריזים והקללה על הר עיבל וכלא כבר נאמר ואלה יעמדו לברך את הטם על הר גריזים ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל חלא להקדים ברכה לקללה. יכול יבא כל הברכות קודמות לקללות ת"ל את הברכה והקללה. ברכה אחת קודמת לקללה אחת ואין כל הברכות קודמות לכל הקללות ולהקים ברכות לקללות מה קללה בליים אף ברכה בליים ימה קללה בקול רם אף ברכה בקול רם. ומה קללות בלשון הקדש אף ברכות בלשון הקדש ומה קללה אלו ואלו עונין אמן אף ברכות אלו ואלו עונין אמן ולמה נקרא לשון הקדש לפי שהקב"ה דיבר בו עם ישראל בלשון אלו ואלו עונין אמן והלן נקרא לשון הקדש לפי שהקב"ה דיבר בו עם וגו' ולהלן נאמר והאלהים וענו בקול מה להלן בלשון הקדש אף כאלן בלשון הקדש: (ג) הלא הנה שצבר הירדן וגו'. אמר כאלן שסה סימונים ועוד סימן שציעו. הר גריזים ובר עיבל. והנה כנגד שצבה הכלים שצאמרו בתיקונים שצבה הכלים דקיימין לעלמא וממנו כל הברכות יולאות וכת"ש בחלום פרעה שצב. פרות טובות ושצב פרות רעות: בארן הכעני הישב בערבה וגו'. רז"ל אמרו (סוטה ל"ג ע"ב) זו הר גריזים שהכותים יושבים בה נאמר כאלן חלוי מרה ונאמר באברהם ויעצור אברהם בארן עד חקום שצב עד חלון מורה. מה חלון מורה האמור להלן שצב אף חלוי האמור כאלן הוא שצב ואלו הוא הר גריזים: אחרי דרך מצוא השמש. במקום שהחמה שוקעת. ראב"י אמר לא בא הכחוב חלא להראות להם את הדרך: הישב. ציבוב ולא בשדות וכרמי: בערבה. ולא בהרים ובגבעות כי ערבה הוא חיסור: (לא) כי אחס עברים וגו'. ע"מ כן אחס עברים לצוא לרשת וכן אמר להם [יהושע ג' יוד'] צואת חדעין וגו' והורש יורש מופניהם ומה אמר להם אם חירשו את הארן טוב ואם לאו המים שטיפים איתו ואחכס: וירשחם אחת וישצחם בה. בכות שחירשו חצו בה ובמה ירשחם אוחו בחוק מכלן למדו (קידושין כ"ו ע"א) וישצחם בה שקוין בחוקם: (לב) ושחרחם לעשו'. ושחרחם זו משה. לעשות. זו עשיה שחלמו ע"מ לעשות. והלמד שלא ע"מ לעשות מוטב שחפך שליחו על פניו. וא"ת שחפשה בלתי לימוד אמרו ולא עם הארן חסיד (שבת ס"ג ע"א) ואם ראת עם הארן חסיד אל חדר בשכונתו: את כל החקים. זה מדרשות. ואת המשפטים. זו דינים. מפני שהמדרש הוא חוק נד השכל כח"ש בגמרא פשיטא למה לי קרא וחירע שיכול ללמד בק"ו להיפך ובא הקרא לבורות שכוא נד השכל ומשפט הוא דבר הנלמד בק"ו והם דינים שמשפטן להיות כן וכן כל ה"ג מדות: ושחרחם לעשות. בין שהוא בחשפט השכל בין שהוא נד השכל: (א) חלה החקים והמשפטים וגו'. עד כאלן נאמר בכלל ועשה בא לפרש בפרט: חלה הם החקי' והמשפטי'. ואמר חלה שאין הכניא רשאי למדש דבר מעשה: לעשות בארן. יכול כל המלכות כולן נוהגים בח"ל ת"ל בארן יכול לא יהיו כל המלכות כלם נוהגים בח"ל כל הימים אשר אחס חיים על האדמה. אחר שריבה הכחוב והיעט הכחוב הרי אט למדים אוחם מן האמור בענין ומה אמור בענין אבד תחדון. פי' איבד ע"מ הוא חובת הגוף והוא טובב בכל הארצית אף כל המלכות טובב בח"ל כן אמרו בספרי ובגמרא (קידושין ל"ו ע"א) וצירושלמי אמרו שלמד מואותו ענין שליבד ע"מ אינו טובב חלא בארן שנאמר ואבדתם את שמש מן המקום שהוא דוקא בארן מפני שהוא תלוי בארן אבל כל המלכות טובב אף בח"ל שהן חובת הגוף: (ב) אבד תחדון. נאמר כפל שהמקץ האשרה חייב לרשח אחרים: את כל המקומות. יכול המקומות ענמן ת"ל חלהים על הסרים ולא הסרים ענמן ולמה נאמר כל המקומות. בחשמיש ע"מ הכחוב מדבר אס העמיד את הע"ז על דבר חלום שכוא נאמר ג"כ. יכול חיד נאמר אפי' לא ענדו את הע"ז נאמר חלי ת"ל אשר ענדו שם הגימס אשר אחס ירשים. אחס את חלהים והפסיק

אדרת דברים אליהו

בין אשר עבדו לאח אלהים כיון שעשה לשם ע"ז אפי' לא עבד אותה שנאמר פסילי אלהים חסרפון באתם מפסל אותה ואמר לפי שע"ז שעשה לישראל לא נאמר עד שעבד אותה אבל פסילי אלהים ואמר חיקף כיון מפסל אותה: אלהים על ההרים. ולא ההרים אלהים: ועל הגבעות. ולא הגבעות אלהים: ותחת כל עץ רעון. ולא עץ רעון אלהים ונאמר כפל הרים וגבעות ועץ רעון אר"ע כל מקום שאחיה מולא הר גבוה וגבעה וישאף ועץ רעון דע שיש שם ע"ז: אבד וגו' אשר אחים ירשים אחים את אלהים. הנה אשר אחים ירשים מיותר ועוד נכתב שלא במקומו דהפסיק בין אשר עבדו ובין אלהים. ויראה מה שיצאה החזקה אבד הלא ע"ז מהיני ביטול אלא מהם דע"ז ותשמישיה של ישראל לא מהני ביטול ותקומות לאלהים תשמישי ע"ז והם ירשו ואמרו במחמתין המבטל ע"ז ביטל תשמישיה וכתב המרדכי דמיידי בתשמישי ע"ז של ישראל הש"ס המקומות לר"ך איבוד מהם שאחם יורשים את אלהים אבל אם לא ירשו את אלהים היו בטלו תשמישיה: (ב) ונתלחם את מוצתם וגו'. פשוטו של מקרא כך היא לפי שנאמר במזמורים וצאלהים עשה שפטיים ועשה צהם ארבעה שפטים של אבנים ושברו. של עץ שרפו. של חרס נחט. של מחכת נחמת ונגדעה. וכן אמר כאן ונתלחם את מוצתם כמו של חרס לשברים קטנים. ושברתם את מוצתם זכו של אבנים. ואשריכם חסרפון. זכו של עץ. ופסילי אלהים תגדעון זכו של מחכת. ורז"ל אמרו בע"ז (פרק ג' משנה ז') שלשה בחיים הם וכו' שלש אבנים הם וכו'. שלש אשרות הן. אינן שנטעו מחמילה לשם ע"ז הרי זה אסור גדעו ופסלו לשם ע"ז והחליף נוטל מה שהחליף העמיד תחמיה ע"ז ונטלה הרי זה מותר ה"ח כאן ואשריכם חסרפון באתם זכו אינן שנטעו מחמילה לשם ע"ז. כח"ס איזהו אשריכם אינן שנטעו מחמילה לשם ע"ז הרי זה אסור. ופסילי אלהים תגדעון. זהו גדעו ופסלו לשם ע"ז והחליף נוטל מה שהחליף העמיד תחמיה ע"ז ונטלה הרי זה מותר חכו ואבדתם את שמים שיטול אותה משם: ונתלחם את מוצתם זכו שלש בחיים וכו'. ושברתם את מוצתם. זכו שלש אבנים ואמר ושברתם ונתלחם וחסרפון. שלש אלו נאמרו בכל שלש אלו בשלש בחיים ובג' אבנים ובג' לשירות. ואבדתם את שמים. שכתב את שמים. ומיין לגנאי שנאמר סקן חשקלז בית כריא. בית גילא. פני המלך. פני הכלב: מן המקום שהוא. בארץ ישראל אתה מטיה לרדוף אמריה. ולי אתה מטיה לרדוף בח"ל אמריה: ונתלחם את מוצתם וגו' ופסילי אלהים תגדעון. הוא קודם כיבוש. ואבדתם את שמים. הוא לאחר כיבוש. כאמור מן המקו' שהוא פירוש המקו' שהוא שבדע ונתן כבר. לר"ך לשרש אמריה היום במקום שהוא. נמלא מחוייב גם קודם כיבוש. והו חילוק בין ח"י לח"ל. שח"ל אינו חייב אלא לאחר כיבוש. וח"י חייב נמי קודם כיבוש. והו מה שאמר בירושלמי. שביטול ע"ז אינו נוהב אלא בארץ פי' קודם כיבוש אינו נוהב אלא בארץ: ואבדתם את שמים. לכנות לה שם כו' יכול לא לגנאי כו' ח"ל סקן וגו': אבד חאבדון וגו'. שבדע דברים סקן במיתה המוניין במחמתין לר"ך לאבד כל המקומות של שבדע עבודות הללו. אחד העובד. ואחד הנובם. ואחד המקטיר. ואחד המנסך. ואחד המשחמוה. ואחד המקבל עליו לאלוה. והאומר אלי אחיה: אשר עבדו. הוא העובד. ונתלחם את מוצתם. הוא הנובם והמקטיר. ושברתם את מוצתם. הוא מנסך כמו שנאמר ביעקב ויסך עליה נסך ועכשיו היא שואה לפי המקום. ואשריכם. הוא המשחמוה כאמור במשנה ויש את פסל האשרה והוא המשחמוה. שהיה מקום השחמיה שעשו הכהנים להשחמות זו והוא עשה אשריה להשחמות. ופסילי אלהים. הוא המקבל לאלוה כח"ס חז"ל כיון שפסל ועשה אלוה. ואבדתם את שמים. הוא האומר אלי אחיה: (ד) לא תעשון כן לה' אלהיכם. להקריב בכל המקומות על ההרים וגו'. (ה) כי אם אל המקום אשר יבחר ה'. לבד. ומז"ל דרשו משמיות לא תעשון כן. אזכרה לנתן אבן מסיכל כו'. ולמוחק את השם. למוחק את השם הוא כנגד ואבדתם את שמים מן המקום שהוא. ונתן אבן מסיכל ומוחב כנגד ונתלחם את מוצתם: ומשכ כאן משנה זמנים. שילה. בית ראשון. בית שני. בית שלישי. וסיחר במות חשחרב שילה. כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהים

אדרת דברים אליהו צט

אלהיכם מכל שבטיכם. הוא משכן שילה שהי' זמן איסור צמות. לא חששן וגו' איש כל הישר צניונו הוא זמן היחר צמות משמרצ שילה. ועברתם את הירדן וגו' והי' המקום אשר יבחר ה' אלהיכם. הוא ירושלים צניונו הראשון והוא זמן איסור צמות. השמר לך פן תעלה עלהיך כי אם במקום אשר יבחר וגו' הוא בזמן צית שני. לא חוכל לאכל בשעריך מעשר וגו' כי אם לפני ה' אלהיך הוא צית השלישי חוב"ב. ומפני שבשילה היו כל ישראל כתיב מכל שבטיכם. וצבית שני כתיב באחד שבטיך. צבית ראשון כתיב לשכן שמו שם אבל צבית שני לא נאמר לשכן כו' כמשח"ל שצבית שני חסרו חמשה דברים וא' מהם שכינה. נאמר מכל שבטיכם. ונאמר באחד שבטיך מפני שהכסף נגבה מכל השבטים לכן כתיב מכל שבטיכם. אבל לא נגבה רק בשבט בנימין לכן נאמר באחד שבטיך ד"ל כתיב א' אומר באחד שבטיך וכתיב א' אומר מכל שבטיכם יליד נתקיימו צ' כתובים יודעים היו שבהמ"ק עתיד להצטות בחלק יהודה ובנימין לפיכך הפרישו דושה של יריחו: לשכן שמו שם. זו צרכת כהנים נאמר כאן לשכן שמו שם ונאמר להלן ושמו את שמי. מה להלן וכו' יכול דווקא במקדש אבל לא בצבולין ח"ל בכל המקום אשר אזכיר וגו' א"כ למה נאמר שמו שם. במקדש בשם. בצבולין בכינוי: אשר יבחר ה' ונאמר לשכנו חדרשו. ושמע בעלמון ידרשו. בתחילה נריך דרישה ואח"כ אשר יבחר שהקב"ה וחסים לדרישה וכן נאמר עד אמאל מקום וגו' משכנות וגו' ואח"כ הספיק הקב"ה על ידו. ולמה כתב בתחילה אשר יבחר ה' וגו' ואח"כ לשכנו חדרשו. ובאמת דרישה היא בתחילה אלא אשר יבחר קודם במעלה לכך קאמר אשר יבחר תחילה והוא כמו שאמר איוב יאבד יום אולד בו והלילה אחר וגו' ובאמת הלילה קודם אלא שהיום קודם במעלה: לשכנו חדרשו. שעיבור שנה אינו אלא ביהודה שאם עיברה בגליל אינה מעוברת ד"ל לשכנו חדרשו שנסהדרין גדולה אינן אלא צבית המקדש: ובאת שמה והבאתם שמה. בעשה לימד שברגל ראשון עובר בעשה. לפי שנאמר בפ' פינחס אלה חטשו לה' במועדיכם וגו' למה נאמר והלא כבר נאמר בפ' אחר ומלמד כל מדריכם וגו'. אלא קבע חובה ולפי שנאמר לא תאחר לשלחו ואינו יודע בלחיה זמן עובר בכל האחר לכך נאמר אלה חטשו לה' במועדיכם לבד ממדריכם. לקבוע חובה לכל האחר יכול מועדיכם חושט מועדיכם שנים ח"ל ובאת שמה והבאתם שמה. וכתיב שלם פעמיו בשנה יראה לימד שאינו עובר בכל האחר עד שיעבור ג' רגלים. ובאת שמה והבאתם שמה. שני פעמים שמה לימד שיעבר בעשה ברגל אחד: (ו) ואת מעשרתיכם. שני מעשרות מעשר שני ומעשר בהמה: ואת תרומת ידכם. תרומת ידכם זו מדנה במעשה. ומדבתיכם צפה. כך פי' הרמב"ן. ור"ל דרשו על צבורים נאמר כאן ידכם ונאמר להלן וכו' מה להלן חטופה חף כאן וכו': (ז) ואלתכם שם. בירושלים צמחיה: ושמתם. לפי שנאמר ברכה בתצוהה לכך נאמר ושמתם בכל משלח ידכם שאמלא ברכה בכל המ"ח וצבל ענייכם: ושמתם. מלאת עשה של שמה בשלם רגלים שכל רגל ורגל מחוייבים בשלם מלאת. עולת ראייה ושלמי שמהה ומגיבה. ועל חגיגה נאמר חגב וגו'. ועל עולת ראייה נאמר שלם פעמים בשנה וגו' ולא יראה את פני ה' ריקם. ושמה לא כתיב בפסח. לכך נאמר ושמתם כאן שמהייב שמהה בכל שלם רגלים. אתם ובתיכם. זו אשה מולמד שהאשה מחוייבת בשמהה. זו אחד מה' ח"ע שהו"ג. מלה. שמהה. והקבל. קידוש היום. ופסח ראשון. כדברי ר' יהודה ומלא שלם מלאת הללו שמהייבים ברגל. שלמי שמהה. חגיגה. עולת ראייה. כל אחד ואחד יש לו מעלה בפני עלמו. עולת ראייה שכינה לגבוה. חגיגה שכן ישנה לפני הדיבור. שמהה. שחייבות בה הנשים: אשר צרכך ה' אלהיך. ונאמר איש כמתנת ידו. מי שיש לו נכסים מרובים וכו' תצוה עולות מרובין. ועל זה נאמר איש כמתנת ידו. צני ביהו מרובין ונכסים מועטין. ע"ז נאמר אשר צרכך. ומפני שבתחילה אחר ובתיכם ואח"כ נאמר אשר צרכך. לכך אמרו רז"ל. לפי הברכה חן. שכן פירוש הכתיב ובתיכם אשר צרכך. לפי הצית אשר צרכך. זה חס מרובין. על זה נאמר איש כמתנת ידו כצרכת וגו' ובספרי נאמר. יש שהוא מדיב לב ואין לו נכסים מרובין על זה נאמר איש כמתנת ידו. ויש שעשיר הוא ואינו

אדרת דברים אליהו

מדיב לב על זה נאמר כברכת ה' אלהיך. ובזוהר אמרו. איש כמתנת יד הוא עו"כ. כברכת וגו'. הוא עו"כ. וכוונתו מאמר הספרי דמתנת יד הוא מדיב לב שאינו עשיר ונתן. כברכת וגו' הוא עו"כ שטעמו הוא: (ח) לא תעשן. פי' קרבנות מובה רק איש כל הישר והם מדרים ונדבות: ככל אשר אהמו עשים פס'. שנאסרו בזמות. אבל משמרב טילה איש כל הישר בעיניו שמתור להעלות מדרים ונדבות בזמת יחיד דווקא מדרים ולא כמתנת הכתוב הישר דווקא יחיד ולא לבור. דכתוב איש. יחיד ולא לבור: (ט) כי לא באתם וגו' אל המנוחה ולא הנחלה. מנוחה זו טילה כמתנת הכתוב והניח לכם מכל איביכם וגו' ונחלה זו בית ראשון ובית שני. שאז ירשו כל שבט ושבט מקומו. אשר ה' אלהיך נתן לך זו בית שלישי. שהקב"ה בעלמנו יחלק כל אי' לכל שבט ושבט. ששה דברים נתן לישראל. מנוחה. נחלה. מתנה. וכן הוא בתפלת שבת ולא נתתו לגוי הארצות. ולא הנחלתו לעובדי פסילים. וגם בזמנתו לא ישכנו ערלים. דג' בריתות נתן הקב"ה לישראל. ברית החורה. וברית ע"ז. וברית מילה. ולכן אמר ולא נתתו לגוי הארצות זו ברית חורה. ולא הנחלתו לעובדי פסילים זו ברית ע"ז. לא ישכנו ערלים זו ברית מילה. ונאמר מנוחה. נחלה. מתנה. מפני שיש לאחר מתנת ג' דברים. לנפש. ורוח. ושמה. לנפש. הוא מנוחה. כח"ט ונחך וגו' והשביע בנחמות וגו'. ונחלה לרוח. וכיא נחלת ג'ט שהוא ירושה מאלו הראשון ומיעקב. ומתנה הוא לנשמה וכן נאמר לכם מכל איביכם וגו' וכרכנתך וגו' והאלהיך וגו'. ועברתם את הירדן וגו' והייתם לכם מכל איביכם וגו' ואלה"כ והיה המקום. וכן נאמר דוד כשרלה לבנות בית אבי כי ישב חמך וגו' וה' הניח לו ומסביב מכל איביו. והיו דבר וגו' הוא יבנה בית לשינו וכן הוא נאמר דברי הימים הנה בן יולד לך הוא יב' איש מנוחה והניחותי לו מכל איביו וגו': (י) והייתם לכם מכל איביכם מסביב. בזמנת אמרו ג' מלת נלנו ישראל כשיבואו לארץ. להעמיד חמך ולהכרית זרעו של עמלק. ובין בית המקדש. ואינו יודע איזה מהן תמיל' ת"ל כי יד על כס יב'. הוא חמך ואלה"כ כתוב מלחמה לה' בעמלק וגו'. ובהמ"ק אחר כולם. שנאמר והייתם לכם מכל איביכם וגו': (יא) והיה המקור' אשר יבחר ה'. זו ירושלים: עולמיכם חבתיכם. לעיל נאמר בשילה וכאן שנה הכתוב בירושלים: וכל מצור מדרים. שנתך להביא מן המוצר מנין לכל בקרבנות שיביא מן המוצר ת"ל וכל: (יב) ושמתם. לעיל נאמר ושמתם בשילה. וכאן נאמר שמתה בירושלים: אחס ובינים וגו'. קרוב קרוב קודם: כי אין לו חלק. בבית. שבתה הוא מטלטלן. שכל אחד בזה לו רק שנותן החני למלכות. ונחלה. בלחך. ג"פ נאמר כאן לוי. והלוי אשר בשעריכם. והלוי אשר בשעריך ושמתה וגו'. מן תעזב את הלוי ר"ל מן לו מעשר ואם אין לו מעשר מן לו מעשר עני ואם אין מעשר עני מן לו מעשר עני (יג) השמר לך מן חמלה. לפי שגא' בהעלאת חמך כרת ואין עושין אלא ח"כ מהירין ת"ל השמר מן חמלה. והשמר לאו הוא: בכל מקום אשר תראה. אבל ע"פ נביא כגון אלי' בהר הכרמל מתאר: (יד) כי אם בזמנים אשר יבחר וגו'. הוא בית שני לפי שאין מוסיפין על העיר אלא בזמך ונביא וכו' ואורים ותומים וכו'. ובזית שני נחסרו מתנה דברי' ומד מנייהו אורים ותומים: שם חמלה ושם חמלה. לפי שגא' כרת בשמותי חמך. ואין עושין וכו' ת"ל שם חמלה ושם חמלה. מקום ובימה להעלאת חמלה בלחך וכו'. אין לי אלא עולם. מנין לכל הקרבנות ת"ל כל אשר אבני חמך: (טו) רק חמלה ונפשך. שם ג' דברים. זמן. ומקום. ואלה. ק"ק נאכל לחרי כהונה והוא חמך. מקום. שנאכל לפנים מן הקלעים. זמן. ליום ולילה. וקדשי' קלים נאכל לטהורים. ובירושלים. ולשני ימים וכו'. אבל פסולי המוקדשין נאכלין בכל זמן ולכך נאמר בכל אמת נפשך. ובכל מקום. לכך נאמר בכל שעריך. ולכל אדם חף לטמאין. לכך נאמר בטמא והטמור: רק בכל אמת נפשך. בפסולי מוקדשין הכתוב מדבר או אינו אלא בבשר תאווה. ת"ל כי ירמיו ה' בשר תאווה נאמר וכאן בפסולי המוקדשין: חזנה. ולא גיחה. ואכלת. ולא לכלבך. צמר. ולא חלב: כברכת ה' אלהיך וגו'. ה' נאמר שמיטה מותר בחלב וגיחה. יכול אפי'

אדרת דברים אליהו

אבל לא תאכל אם שחט בקירוב מקום. מניין שאסור בהנאה ת"ל ובשר צדקה טרפה וגו' זכו טיאל חוץ למחילה דהיינו עובר טיאל וגו' לכלב תשלכון אחו. אחו אחס משליך לכלב מה טיאל מין למחילה אבל אי אהת משליך לכלב חולין ששחטו בעזרה לפנים ממחילה: הצמח. למד שגם חולין טעון שחיטה: כאשר טיחך. בקדשי'. אין לי אלא בהמה. מה מנין ת"ל אך וגו' (כב) את הלזי יאת האיל. הרי זה בל למד וגמולא למד. מה בהמה וכו'. אבל עוף איך טעון שחיטה אלא מדברי סופרים. דברי ר"א הקפר. רבי אומר כאשר טיחך. הלכה למשה מסיני על בהמה ועוף. שנים צבחה וא' צנוף. ורוב צ' צבחה ורוב א' צנוף. ואכלת בשעריך. כל אדם וכו"ו: בכל אוח נפסך. בכל זמן: אך כאשר יאכל את הלזי ואת האיל. מלמד שפטור מחלבים למזבח ומחזה וסוק לכהנים: (כג) רק חזק לבלתי אכל הדם. ר"י אומר מלמד שהיו שטופים בדם קדם מ"ת. רשב"י אומר הרי הוא אומר רק חזק וגו'. מה דם שפשו של אדם קלה בהן הפורט מקבל סכר. גול ועריית שפשו של אדם מחלבה להן וממחמתן. הפורט מהן על אחת כמה וכמה שזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורו'. פי' דכתיב לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך וכתיב שמר ושמעת וגו' למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם: ולא תאכל הבשר עם הבשר. זה אבר מן החי: (כד) על הארץ חשכנו כמים. שאינו לריך ליתן דם על המזבח: (כו) רק קדשיך וגו'. כמה הכחוש מדבר אם בקדשי א"י הרי כבר אומר הא אינו מדבר אלא בקדשי ת"ל דברי ר' ישמעאל (פי' דהא אין מציאין צבורות מח"ל דהרי הן כפסולי המוקדשין דליתקש צבור למעשר דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר וגו'. מקיש צבור למעשר מה מעשר אינו נוהג בת"ל אף צבור נמי וכו') יכול אף כל הקדשים אינו נוהג בת"ל. ת"ל רק קדשיך וגו' דמציאין מח"ל לא"י ר"ע אומר רק קדשיך. אלו התמורות: אשר יביו לך. אלו וולדות קדשים. רש"א ובאת אל המקום. מלמד שחייב באחריותם עד שמצינו לבית הבחירה. יכול שציבא בלבד אף שלא יקריב ת"ל ועשית עלהך וגו': ודם זבחיך. זו תמורת עולה וולדות שלמים: ועשית עלהך הבשר והדם. ר"י אומר אם אין בשר אין דם אם אין דם וכו'. או אינו דהא כתיב ודם זבחיך ישפך אעפ"י שאין בשר הלא כתיב אח"כ והבשר תאכל. ור"א סבר מה דם צוריקה אף בשר צוריקה. מכאן שול קטן היה וכו': והבשר תאכל. שאין הבשר נאכל עד שזרוק את הדם: ועשית עלהך הבשר והדם. למעט עלמות וקרנים ועלפים וכח' אחד אומ' והקריב הכהן את הכל וגו' והקטיר המזבח הלא כילד צומן שמחזרין יעלו. פרשו לא יעלו. ודם זבחיך ישפך. מפני שלא נאמר שיריים אלא בחטאת. מניין לכל הקרבות ת"ל ודם זבחיך וגו'. ומפני מה לא כתיב הלא בחטאת ומשם דבטאת זורק באלבע ושאר יודאי שיריים אבל שאר קדשים הוא במזרק יכול להיות בלא שיריים. ד"א ודם וגו' ישפך. מחן ד' שחן ומחן א' יאל. ד"א היתן צוריקה שחן בשפיכה יאל. ד"א לימד על כל הקדשים שטעוין מחן דמים למזבח ומה ריבש מעשר ופסח שלא נאמר בכן מחן דמים למזבח: (כה) שמר ושמעת. אם תשמור בלבבך מה שלמדת בזכות זה ושמעת עוד. למען ייטב לך וגו'. זהו שאמרו ששעשה מצוה אחת זוכה לו ולדורותיו וכו'. את כל הדברים וגו'. שיהיה מצוה קלה תציבה עליך כחמורה: שמר ושמעת. כל שאינו בכלל חטאה אינו בכלל מעשה. וכן הוא אומר ציוסע חלק ישראל. לא ימוש ספר החורש הזה מפיק והגית בו ימוש ולימד למען תשמור לעשות. ומה יסועע שהוא חלק ישראל ועוסק במלמדת חובט. נאמר לא ימוש וגו' ק"ו להדיעות: כי מעשה הטוב והישר. הטוב לשמים. והישר לבריות דברי ר"ע. ר"י אומר הטוב בעיני אדם והישר לשמים: (כט) כי יכרית ה' אלהיך את הגוים וגו'. בל הכחוש להזכיר שלא יעשו עבודותיהם ולא ילכו בנימוסיהם: וירשת אתם וישבת בארצם. בזכות וירשת. תפיו וישבים בארצם: (ל) השמר לך פן חנקש אחריהם וגו'. שלא תלך בנימוסיהם. אחרי השומד מפיך. מחמת נימוסיהם ע"כ לא תלכו וכו' שאם לאו אשמד גם תחכם. ופן חדרש לאלהיהם וגו' ואעשה כן גם אני. לשמים. לכן אני אומר לא תעשה כן וגו': איכה יעבדו